

Jeugdzorg in goede handen bij de provincies

‘Wachlijsten jeugdzorg zijn opgelost’, stond onlangs op de voorpagina van de *Volkskrant*. Aanleiding voor het bericht was de persverklaring van staatssecretaris Ross van Volksgezondheid, dat het stuwmeer van wachtenden dankzij de inzet van de provincies vrijwel is weggewerkt. ‘Onze integrale aanpak werpt vruchten af’, constateert directeur Kitty Roozemonde van het Interprovinciaal Overleg (IPO) tevreden. ‘De jeugdzorg is bij de provincies in goede handen. Deze positieve resultaten zijn voor de provincies een stimulans om met nog meer inzet op de ingeslagen weg door te gaan.’

De Wet op de Jeugdzorg kent aan kinderen met problemen en hun ouders het recht op de jeugdzorg toe. Sinds 1 januari 2005 moeten de provincies dat recht waarmaken. ‘Dat is een grote verantwoordelijkheid’, aldus IPO-directeur Roozemonde. ‘Zeker als je ziet om wat voor problemen het gaat.’ Om de jeugdzorg te financieren en aan te sturen hebben de provincies een budget gekregen van ruim 1 miljard euro (zie tabel). Daarnaast ontvingen zij eenmalig honderd miljoen om het probleem van de lange wachlijsten aan te pakken; hiervan wordt 40 miljoen euro structureel gemaakt.

De keuze voor de provincie heeft er volgens Roozemonde vooral voor gezorgd dat de regie van de jeugdzorg nu op het juiste schaalniveau ligt. ‘Daarvoor had je allerlei kokertjes die langs elkaar heen werkten, zowel landelijk als lokaal. Het doel van de nieuwe wet is juist het leveren van een breed en samenhangend zorgaanbod aan kinde-

ren met problemen. Vervolgens kan hieruit de meest passende hulp worden ingezet. Lokaal kun je dat niet organiseren, want dan raakt het te versnipperd. Het middenbestuur is wel bij machte om de zorg zo te organiseren dat deze vanuit één indicatiestelling kan worden bekeken en aangeboden.’ Naast dit inhoudelijk argument, zijn er zakelijke overwegingen. ‘Vaak gaat het om complexe zaken, waar een gemeente veelal slechts incidenteel mee te maken heeft. De provincies zijn in staat om daarvoor goede contractafspraken met de zorgaanbieders te maken. Het is gewoon niet handig als vierhonderdvijftig gemeenten allemaal voor een paar kinderen zorg gaan inkopen bij een grote instelling.’

Sinds 2005 is er veel veranderd in de jeugdzorg. In alle provincies en grootstedelijke regio’s, dat zijn er vijftien, zijn Bureaus Jeugdzorg gekomen voor de indicatiestelling van alle vormen van jeugdzorg. ‘Omdat die bureaus een beter overzicht hebben, kan men

Foto: IPO

IPO-directeur Kitty Roozemonde: ‘De energie moet worden gestoken in kinderen en ouders, niet weer in jarenlange competentiediscussies.’

Structurele middelen provinciale jeugdzorg 2007

Doeluitkeringen 12 provincies en 3 grootstedelijke regio's Amsterdam, Rotterdam en Haaglanden (gevoed door VWS en Justitie)	Beleidsonderdeel	Budget in miljoenen euro's
Doeluitkeringen voor de Bureaus Jeugdzorg	<ul style="list-style-type: none"> • aansluitingstaken • indicatiestelling • casemanagement • beperkte lichte ambulante hulp • Advies- en Meldpunten Kindermishandeling (AMK's) 	€ 187 miljoen
	<ul style="list-style-type: none"> • jeugdbescherming (voogdij en gezinsvoogdij) • jeugdreclassering 	€ 140 miljoen
Doeluitkeringen voor het provinciale zorgaanbod	<ul style="list-style-type: none"> • intensieve ambulante hulp • daghulp • pleegzorg • residentiële zorg 	€ 744 miljoen
<i>Totaal</i>		€ 1.071 miljoen

een goede inschatting maken van wat nodig is en bepalen of dat aansluit op het aanbod. Hierdoor probeer je te voorkomen dat kinderen niet meer per ongeluk in de verkeerde koker terechtkomen. Degene die met kind en ouders de intake doet, heeft geen enkel ander belang dan dat zij op de goede plek terechtkomen. Bovendien zorgt deze integrale aanpak ervoor dat er veel meer kinderen kunnen worden geholpen, wat uiteraard bijdraagt aan het verkorten van de wachtlijsten.'

Dat laatste heeft sinds de provincies de regie voeren een zwaar accent gekregen. 'We waren nog niet eens begonnen of er gingen al stemmen op om de jeugdzorg weer bij ons weg te halen. Terwijl het toch geen fraaie erfenis was. Er waren problemen en wachtlijsten en tegelijk steeg de vraag naar jeugdzorg stormachtig. Toch werden wij vanaf de eerste dag afgerekend op alles wat we nog maar net hadden overgekregen.' Dat gemorrel aan de provinciale regietaak versterkte volgens Roozmond het gevoel dat de provincies wat waar te maken hebben. 'Iedereen wilde voorkomen dat de hele structuur weer op de schop zou gaan. De energie moet worden gestoken in kinderen en ouders, niet weer in jarenlange competentiediscussies. Uitvoerders, ambtenaren en bestuurders werken keihard aan het wegwerken van de wachtlijsten en het verbeteren van de kwaliteit van de zorg.' Daarbij schroomt geen enkele provincie om ook eigen

geld in de jeugdzorg te steken. 'Wij vinden dat het huidige systeem een serieuze kans moet hebben en daar is tijd voor nodig. Die tijd gebruiken we voor verbeteracties die dringend moeten gebeuren' (zie kader 1, red.).

Die energieke aanpak heeft geen windeieren gelegd. De enorme wachtlijsten zijn vrijwel geheel verdwenen. Vorig jaar wachten nog zo'n 5.000 kinderen langer dan de geoorloofde negen weken op behandeling, nu zijn dat er nog maar 284. 'Dat is zelfs een nog groter succes dan het al lijkt, want ondertussen neemt de vraag flink toe. Het afgelopen jaar met zo'n tien procent.' Om die reden plaatst Roozmond meteen een kanttekening bij dit

succes. 'Het extra geld voor het wegwerken van de wachtlijsten was grotendeels incidenteel en niet structureel. Dit betekent dat de wachtlijsten weer gemakkelijk kunnen toenemen.' Om dat te voorkomen lieten de werkgevers in de jeugdzorg onlangs al weten dat er per jaar een extra structureel bedrag van 80 miljoen euro nodig is om dat te voorkomen.

Een andere verdienste van de provincies is dat zij allerlei vernieuwende initiatieven en pilots hebben opgezet, om kinderen met problemen nog beter, efficiënter te helpen. 'We verbeteren voortdurend onze methodes en werken tegelijkertijd aan het verminderen van de bureaucratie. Hierdoor is de ef-

1 – Verbeteracties

De provincies zijn samen met de Bureaus Jeugdzorg en de zorgaanbieders, de Raden voor de Kinderbescherming en de rechtbank druk bezig de kwaliteit van de specialistische zorg voor kinderen met problemen te verbeteren. Het gaat om de volgende verbeteringen:

- 1 Terugdringen van de wachtlijsten in de jeugdzorg tot maximaal negen weken.
- 2 Verbetering doorlooptijden (Advies- en Meldpunten Kindermishandeling, Bureaus Jeugdzorg, Raad voor de Kinderbescherming en rechtbank).
- 3 Invoering Deltaplan gezinsvoogdij (scholing nieuwe methodiek en caseloadverlaging), waarvoor op 25 januari jl. een convenant is ondertekend.
- 4 Verbetering effectiviteit jeugdzorgaanbod (evidence based methodes, prestatie-indicatoren).
- 5 Kwaliteitsverbetering jeugdreclassering (scholing in handboek nieuwe methodiek jeugdreclassering).
- 6 Verbetering uniformering indicatiestelling Bureaus Jeugdzorg, waarvoor het IPO recent prestatieafspraken heeft gemaakt met alle Bureaus Jeugdzorg.
- 7 Harmonisatie indicatiestelling jeugdzorg en (speciaal) onderwijs.

ficiency het afgelopen jaar al enorm vergroot. Dit houdt in, dat met dezelfde middelen veel meer kinderen kunnen worden geholpen.' Vijftien voorbeelden van recente verbeteringen in de jeugdzorg heeft het IPO gepubliceerd in het *Witboek Jeugdzorg*. Deze voorbeelden – in kort bestek worden enkele hiervan in dit artikel belicht – laten volgens Roozmond goed zien dat de provincies inderdaad in staat zijn om te zorgen voor nieuw elan binnen de jeugdzorg. 'Onder onze verantwoordelijkheid zijn veel bijzondere initiatieven tot stand gebracht.'

De prioriteiten voor de komende jaren lopen uiteen. Eén van de belangrijkste is naar de mening van Roozmond de zeer goede samenwerking met de gemeenten. 'Om zoveel mogelijk op te vangen in de preventieve sfeer, maar ook om zo snel mogelijk te schakelen tussen gemeentelijk jeugdbeleid en provinciale jeugdzorg. Het kind en de ouders moeten er eigenlijk niks van merken.'

Dat betekent zorgen voor korte wachttijden, goede crisisinterventie en opvang, voorrang geven aan kindermishandeling en het verkorten van de doorlooptijden na een intakegesprek. 'Waar wij ook heel erg vóór zijn, is dat gemeenten hun aanbod toegankelijk en samenhangend organiseren, bijvoorbeeld in Centra voor Jeugd en Gezin. En natuurlijk moet er bij zo'n centrum dan ook iemand van Bureau Jeugdzorg zijn.'

Een speciale wens jegens de rijksoverheid is financiering op basis van goede prognoses. 'Nu ijlt de financiering nog erg na, omdat de cijfers die gebruikt worden vaak al twee jaar oud zijn. En een voorschotregeling bestaat dus niet. Het Rijk geeft de burger het recht op jeugdzorg, maar verstrekt er niet de bijbehorende financiering aan de provincies bij.' Daarnaast spreekt Roozmond de hoop uit dat het nieuwe kabinet zich niet laat verleiden om allerlei dingen te roepen over zaken waar eigenlijk de provincies over gaan. 'Niet dat wij geen vertrouwen hebben in wethouders of het Rijk, maar je hebt een zeker schaalniveau nodig voor een goede integrale aanpak. Zodat je het kind of het probleem niet in stukjes hoeft te knippen. Dat is de grote winst van Bureau Jeugdzorg, ook al moet er nog ontzettend veel beter. Want we komen van heel ver. Maar we zijn ook al een heel eind.'

2 – De Doorbraakmethode

Kindermishandeling vraagt vaak om directe opvang en zorg. Die urgentie bots met de wachtlijstenprocedures. De Advies- en Meldpunten Kindermishandeling (AMK's) en de Toegang tot Bureau Jeugdzorg, beide onderdeel van het Bureau Jeugdzorg Overijssel, bedachten hiervoor een oplossing: de Doorbraakmethode.

Eerder beginnen en eerder klaar. Dat is in het kort de kern van de Doorbraakmethode, die streeft naar snellere hulp in het gezin en wacht- en doorlooptijden aanzienlijk verkort. Onder professionele begeleiding lichten jeugdzorgmedewerkers hun eigen werkprocessen door, testen ze alternatieve werkmethodes en komen ze regelmatig bijeen om ervaringen en ideeën uit te wisselen.

Het AMK Twente startte in 2005 met de nieuwe aanpak. Elke dag begint met een gezamenlijke briefing en debriefing. Nieuwe meldingen worden direct uitgezet en lopende behandelingen besproken en onderling afgestemd. Het aantal zaken is teruggebracht van vijftien naar vijf á zes per medewerker; administratieve taken zijn overgeheveld naar het secretariaat. Mede dankzij een centraal meldpunt voor de gehele regio is de doorlooptijd van de AMK-onderzoeken hierdoor verkort van negentig naar dertig dagen. Dat betekent dat de Toegangsteams ook eerder aan de slag kunnen met de indicatiestelling. Hier bedraagt de doorlooptijd nu eveneens dertig dagen. Men denkt dat dit nog sneller kan.

3 – Thuishulp slaat aan

In Flevoland is een effectieve oplossing gevonden om mensen wegwijs te maken in de wirwar aan hulpverlenende instanties. Het geheim heet Intensief Pedagogische Thuishulp, kortweg het IPT-model.

Hulpvragers zien vaak door de bomen het bos niet meer. Met als gevolg dat men niet alle hulp gebruikt die in principe beschikbaar en nodig is om de problemen op te lossen. Het bijzondere van het IPT-model is dat de eigen thuissituatie en de hulpvraag het uitgangspunt zijn. Dit houdt in dat de hulpverleners in eerste instantie op zoek gaan naar de krachten in het gezin, dus naar wat er wel goed gaat. Doel is het kind zolang mogelijk thuis te laten wonen: het probleem doet zich hier voor en hier moet in principe de oplossing worden gevonden. Inzet is daarom het verbeteren van de thuissituatie.

Een jaar geleden is de nieuwe aanpak provinciebreed geïntroduceerd. Alle jeugdzorginstanties doen mee. Hulpverleners en hulpzoekenden reageren enthousiast op deze gedurfde zet. Met als resultaat dat Bureau Jeugdzorg steeds meer cliënten indiceert voor de nieuwe aanpak. De methode is door hoogleraar Jo Hermans ontwikkeld en pas een goed jaar geleden geïntroduceerd. Vanwege dit prille karakter ondersteunt Hermans de provincie in de uitwerking. De in Flevoland gekozen aanpak biedt vooral voordelen in situaties waar mensen met een scala aan problemen worstelen. Vaak worden deze gezinnen horendol van alle instellingen en hulpverleners die hen kunnen bijstaan. Door IPT kan de jongere binnen de gezinssituatie blijven functioneren.

Foto: Axiopress, Lelystad

Als blijk van waardering voor hun grote inzet in 2006 ontvingen de medewerkers in de jeugdzorg in de provincie Flevoland taart en een bedankbrief van gedeputeerde John Bos. In de brief bedankt hij hen met name voor hun succesvolle aanval op de wachtlijsten. Bos spreekt van 'een fantastisch resultaat'. Een aantal taarten bracht de gedeputeerde persoonlijk langs.